

GYÉMÁNT SZÚTRA

Mahájána buddhista szentiratok

Nem kölcsönözhető

TKBF Szakkönyvtára

00009775

Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó

ELŐSZÓ

Válogatta, fordította és az előszót írta:
© Bánfalvi András

*A külső borítón részlet látható
a Gyémánt szútra szanszkrit szövegéből.*

A Körösi Csoma Sándor Buddhista Egyetem jegyzete

ISBN 963 7310 42 8

Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, 1998

Szerkesztette: Bánfalvi András

Nyomdai előkészítés: KIARA BT.

E könyv célja a mahájána buddhista irodalom néhány fontos szútrájának bemutatása. A válogatás fő szempontja az ideális létezés, a paradicsomi létállapotok megjelenítése, és ily módon a pozitív irányultság és tudatállapot felkeltése volt. Az itt szereplő művek mindegyikéről köteteket írtak már, a bőséges kommentárirodalom azonban azt is jelzi, hogy a legjobb szándékok ellenére is vannak olyan területek, amelyek nem fejezhetőek ki szavakkal.

Kötetünk nyitó darabja a *Gyémánt szútra*, teljesebb címén „A legmagasabb bölcsesség gyémántvágójának szútrája” (Vadzsracshédiká) kimondja, hogy egyetlen jelenség sem végső valóság, hanem a tudat illúziója, érzékcsalódása, projekciója. A meditálóknak mindent, saját cselekedeteit is eszerint kell szemlélnie. Az i. sz. I.–III. század idejéből származó mű a Pradzsnjápáramitá szútrák közé tartozik, éppen úgy, mint válogatásunk záró darabja a *Szív szútra* (Pradzsnjápáramitá hridaja), amely feltehetően az V. században keletkezett. E két pillér közé fe-szül ki a buddhista paradicsomok, elsősorban a Nyugati Paradi-csom és a kiáradó fények határtalan világa. Kötetünk második darabja az Amitájusz (Amitábha) Buddha fölötti meditáció szútrája (Amitájur dhjána), amely tizenhat meditációs lépésben írja le, miként lehet eljutni erre a csodálatos földre. A harmadik (az ún. rövidebb Szukhávati vjúha) és a negyedik (a hosszabb Szukhávati vjúha, kihagyásokkal) szentirat tárgya is ennek a *Boldog Földnek* a bemutatása. A következő darab a *Fények kiáradása*, amely a Nagy drágakőhalom (Maháratnakúta) című szútragyűjteménybe tartozik. Témája a megtisztult tudatállapotok kapcsán fellépő fénymanifesztációk természete, és így kapcsolódik

a buddhista paradicsomok leírásához, melyek maguk is fényvilágok. Ezután rövid részlet következik az i. sz. I. század körülbelül időszakból származó, hatásában és terjedelmében is rendkívül jelentős Avatamszaka szútrából. *A torony* mint a végtelen világ és a határtalanná tágult, megvilágosodott tudat metaforája, hatalmas távlatú, ám ugyanakkor részletgazdag képet ad az illúziók és a valóság viszonyáról.

A Függelékben közölt szentirat, a *Dharma gyakorlat* szűkebb értelemben a buddhizmus tantrikus irányzatához, a vadzsrajánához tartozik, és a Tibeti halottaskönyv (Bar-do thos-grol chen-mo) egyik – eddig magyarra le nem fordított – része. Témája a halál időpontjában jelentkező tudati képek, színek, fények, békés és haragvó istenalakok bemutatása.

A felmerülő fordítási problémák kapcsán szomorúan kellett tapasztalnom, hogy rengeteg bizonytalanság, félreértelmezés, pontatlanság nehezíti e szövegek megértését. Ezek nagy része feltehetően a gyakorlás hiányából adódik, ugyanis a szútrák konkrét megvalósításakor az értelmezési problémák nagy része magától eltűnne vagy jelentőségét vesztené. A helyzetet tovább bonyolítja a szövegváltozatok, kompilációk, kommentárok áttekinthetetlen, és gyakran hozzáférhetetlen sokasága is. A Gyémánt és a Szív szútra esetében Max Müller 1894-ben megjelent fordítása mellett figyelembe vettem az Edward Conze által adott értelmezési lehetőségeket is. A felhasznált művek, források adatait a kötet végén a Bibliográfiában közlöm.

1998. október 27.

A fordító

Első rész

GYÉMÁNT SZÚTRA

Hódolat az áldott árja-pradzsnyá-páramitának!

I.

Így hallottam. Egyszer a Bhagavat Srávasztíban időzött, a Dzséta-ligetben, Anáthapindada kertjében, nagyszámú, mintegy ezerkétszázötven bhiksuval, és sok nemes szellemű bódhiszattvával.

Egy napon kora reggel a Bhagavat felöltötte ruháját, vette koldulócsészéjét, köntösét, és elindult Srávasztí nagy városába alamízs-nát gyűjteni. Elfogyasztván az adományokat a Bhagavat visszatért útjáról, letette koldulócsészéjét és köntösét, lábat mosott, leült a számára előkészített helyre, és keresztezett lábakkal, egyenes törzssel magába mélyedt. Ekkor számos bhiksu kereste föl azt a helyet, ahol a Bhagavat ült, fejüket lábához hajtották, jobb felé háromszor körüljárták, és leültek egy oldalra.

II.

Ugyanebben az időben a tiszteletreméltó Szubhúti is csatlakozott hozzájuk, és leült körükben. Majd fölemelkedett helyéről, köntösét átvette az egyik vállán, jobb térdére ereszkedett, s összetett kezét a Bhagavat felé nyújtva, így szólt:

– Csodálatos, ó, Bhagavat, fölöttébb csodálatos, ó Jól Távozott, hogy a szent és teljesen megvilágosodott Tathágata miként, mily nagymértékben árasztja legmagasabb kegyét a nemes szellemű bódhiszattvákra! Csodálatraméltó, miként irányítja a szent és teljesen megvilágosodott Tathágata legmagasabb útmutatásaival a nemes szellemű bódhiszattvákat! Akkor hát hogyan viselkedjen, ó, Bhagavat, egy jó család fia vagy lánya, miután a bódhiszattvák

ösvényére lépett, miként haladjon, hogyan zabolázza meg gondolatait?

Miután a tiszteletreméltó Szubhúti így beszélt, a Bhagavat e szavakkal felelt neki:

– Jól mondád, jól mondád, Szubhúti! Úgy van, úgy van, ahogy mondod. A nemes szellemű bódhiszattvák a Tathágata legmagasabb kegyét élvezik, a nemes szellemű bódhiszattvák a Tathágata legmagasabb útmutatásait kapják. Ezért tehát, ó, Szubhúti, figyelj és fogadd szívedbe, jól és helyesen. Elmondom neked, hogy valaki, miután a bódhiszattvák ösvényére lépett, hogyan viselkedjen, miként haladjon, és mi módon zabolázza meg gondolatait.

Ekkor a tiszteletreméltó Szubhúti válaszolt a Bhagavatnak, mondván:

– Legyen így, ó, Bhagavat!

III.

Ekkor a Bhagavat így szólt hozzá:

– Mindenki, aki a bódhiszattvák ösvényére lépett, így alakítsa gondolatait: Ahány lény van a létezőknek ebben a világában, ahányra csak ráillik a „lény” fogalma – legyen bár tojásból, anyaméhből, nedvességből vagy csodálatos módon született, formával rendelkező vagy forma nélküli, névvel rendelkező vagy névtelen, se nem névvel rendelkező, se nem névtelen – amennyire a lények bármely formája elképzelhető, czekeket mind át kell mentenem a nirvána tökéletes világába. És mégis, miután így mérhetetlenül sok lényt megszabadítottam, egyetlen lény sem szabadult meg. Hogy miért? Ha, ó, Szubhúti, egy bódhiszattva bármiféleképp hisz egy „lény” fogalmában, akkor nem lehet őt bódhiszattvának nevezni. És miért? Mert, ó, Szubhúti, senki sem nevezhető bódhiszattvának, aki számára még létezik egy lény, egy lélek vagy egy személy fogalma.

IV.

– Továbbá, Szubhúti, egy bódhiszattva úgy adjon ajándékot, hogy nem bíz¹ a dolgokban; úgy adjon ajándékot, hogy nem bíz semmiben; úgy adjon ajándékot, hogy nem bíz a formákban; sem a hangokban, szaglásban, ízlelésben, tapintásban, tudat-tár-

gyakban. Mert, ó, Szubhúti, a bódhiszattva, a nagyszerű lény úgy adjon ajándékot, hogy nem bízik semmilyen jel képzetében.² Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, ama bódhiszattva fölhalmozott érdemeinek nagyságát, aki minden kötődés nélkül ad ajándékot, nem könnyű felbecsülni. Mit gondolsz, ó, Szubhúti, könnyű-e megmérni a tér nagyságát keleti irányban?

Szubhúti így válaszolt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat.

A Bhagavat ekkor folytatta:

– Hasonlóképpen, könnyű-e megmérni a tér nagyságát a déli, nyugati, északi irányban, felfelé és lefelé, a fő és közbenső irányokban, mind a tíz irányban?

Szubhúti így válaszolt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat.

A Bhagavat e szavakkal folytatta:

– Ugyanígy, ó, Szubhúti, egy bódhiszattva fölhalmozott érdemeinek nagyságát, aki minden kötődés nélkül ad ajándékot, nem könnyű felbecsülni. Ezért aztán, ó, Szubhúti, azoknak, akik ráléptek a bódhiszattvák ösvényére, úgy kell ajándékozniuk, hogy nem bíznak semmilyen jel képzetében.

V.

– Nos, mit gondolsz, ó, Szubhúti, látható-e (megismerhető-e) a Tathágata ismertetőjegyei alapján?

Szubhúti így felelt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, egy tathágata nem látható (nem ismerhető meg) saját jegyei alapján. Hogy miért? Mert amit a Tathágata az ismertetőjegyek birtoklásaként hirdetett, az valójában a nem-jegyek nem-birtoklása.

Ezután a Tathágata így beszélt a tiszteletreméltó Szubhútihoz:

– Ahol a jegyek sajátként jelentkeznek, ott személyvesztés van, ahol a nem-jegyek nem sajátként jelentkeznek, ott nincs személyvesztés. Így a Tathágata ismertetőjegyei nem-jegyek, s ezek által látható (ismerhető) meg.

VI.

Ezután a tiszteletreméltó Szubhúti így szólt a Bhagavathoz:

– Lesz-e, ó, Bhagavat, olyan lény a jövőben, az utolsó időben, az utolsó pillanatban, az utolsó ötszáz évben, a jó Törvény romlása idején, akiben, midőn e szútra szavait hallja, helyes képzet alakul ki?

A Bhagavat így felelt:

– Ne beszélj így, Szubhúti! Igen, lesznek néhányan a jövőben, az utolsó időben, az utolsó pillanatban, az utolsó ötszáz évben, a jó Törvény romlása idején, akik helyes képzetet alakítanak ki magukban, mikor hallják, hogy éppen ezeket a szavakat hirdetik nekik.

– Továbbá, ó, Szubhúti, lesznek nemes szellemű bódhiszattvák a jövőben, az utolsó időben, az utolsó pillanatban, az utolsó ötszáz évben, a jó Törvény romlása idején, lesznek erős, jó és bölcs lények, akik, midőn éppen e szútrák szavait hallják, helyes képzetet alakítanak ki magukban. De azok a nemes szellemű bódhiszattvák, ó, Szubhúti, nem csak egy buddhának fognak szolgálni, érdemeik halmaza nem egyetlen buddha alatt fog összegyűlni. Éppen ellenkezőleg, ó, Szubhúti, azok a nemes szellemű bódhiszattvák sok százezernyi buddhát szolgálnak majd, és érdemeik halmaza sok százezernyi buddha szolgálatában gyűlik majd össze. Ha bennük e szútra hirdetésekor csak egyetlen gondolat idejére tiszta bizalom ébred, akkor a Tathágata buddha-tudása révén megismeri őket; a Tathágata buddha-szemével látja őket; s a Tathágata megérti őket. Ők mind mérhetetlen és megszámlálhatatlan mennyiségű érdemet halmoznak föl és őriznek meg. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, mert azokból a nemes szellemű bódhiszattvák közül hiányzik az „étség” képze, hiányzik a lény képze, a lélek képze, a személy képze. S e nemes szellemű bódhiszattvák számára nem létezik a dharmá³ képze, sem az adharmáé. Nem létezik számukra, ó, Szubhúti, semmiféle képzet (szamdzsnyá) vagy nem-képzet. És miért? Mert ha e nemes szellemű bódhiszattvák számára létezne a tulajdonság (dharma) képze, akkor hinnének egy étségben, hinnének egy lényben, hinnének egy lélekben, hinnének egy személyben. S még ha létezne is számukra a nem-tulajdonság (adharmá) képze, akkor is hinnének egy étségben, hinnének egy lényben, hinnének egy lélekben, hinnének egy személyben. És

miért? Mert, ó, Szubhúti, sem a tulajdonságot (dharmát), sem a nem-tulajdonságot (adharmát) nem szabad elfogadnia egy nemes szellemű bódhiszattvának. Ezért a Tathágata ezt a rejtett értelmű mondást hirdette:

– Azok, akik úgy ismerik a Törvényről szóló tanítást, mint tutajként használható, hagyjanak föl minden tulajdonsággal (dharma), s méginkább minden nem-tulajdonsággal (adharmá).⁴

VII.

És a Bhagavat ismét szólt a tiszteletreméltó Szubhútihoz:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, van-e bármi (dharma), amit a legmagasabb tökéletes tudásként ismerne a Tathágata, vagy van-e bármi (dharma), amit a Tathágata tanított?

A tiszteletreméltó Szubhúti így felelt a Bhagavatnak:

– Ahogy én értem a Tathágata magyarázatainak jelentését, nincs semmi, amit a Tathágata a legmagasabb tökéletes tudásként ismerne, és a Tathágata semmit sem tanított. Hogy miért? Mert az a dolog (dharma), amit a Tathágata ismert és tanított, az felfoghatatlan és kifejezhetetlen. Nem dolog (dharma) az, és nem az ellenkezője (adharmá). Hogy miért? Mert a szent személyek ereje nem tökéletes.

VIII.

A Bhagavat így szólt:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, ha egy jó család fia vagy lánya ezt a milliószor millió világot magában foglaló mindenséget megtöltené a hét nemes anyaggal, és ajándékolná adná a megvilágosodott tathágatáknak, vajon ama jó család fia vagy lánya e tett erejéből adódóan nagy mennyiségű érdemet halmozna-e föl?

Szubhúti így felelt:

– Igen, ó, Bhagavat, igen, ó, Szugata, egy jó család ama fia vagy lánya nagy mennyiségű érdemet halmozna föl. És miért? Mert, ó, Bhagavat, amit a Tathágata az érdemek halmazaként prédikált, azt valójában az érdemek nem-halmazaként hirdette. Így módon beszélt a Tathágata az érdemek halmazáról.

A Bhagavat így szólt:

– És ha, ó, Szubhúti egy jó család fia vagy lánya ezt a milliószor millió világot tartalmazó mindenséget megtöltené a hét nemes

anyaggal, és a szent, megvilágosodott tathágatáknak adná ajándékul, és ha egy másik személy a Törvénynek a magyarázatából kiválasztana akár egyetlen négyesoros versszakot, és azt önkéletesen megtanítaná és elmagyarázná másoknak, ő a tötötével mérhetetlenül nagyobb és megszámlálhatatlanul több érdemet halmozna fel. És miért? Mert, ó, Szubhúti, a szent és megvilágosodott Tathágaták legmagasabb tökéletes tudása ebből származik; az áldott buddhák ebből származnak. És miért? Mert, ó, Szubhúti, amikor a Tathágata azt hirdette: „A buddha tulajdonságai (dharmái), a buddha tulajdonságai”, akkor ő ezeket nem-tulajdonságokként (adharna) hirdette. Ezért hívjuk őket a buddha tulajdonságainak.

IX.

A Bhagavat akkor azt kérdezte:

– Nos, mit gondolsz, ó, Szubhúti, vajon a folyamba-lépő (szrótá-ápanna)⁵ így gondolkodik-e: „Megszereztem a folyamba-lépés gyümölcsét?”

Szubhúti így válaszolt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, a folyamba-lépő nem gondolkodik így: „Megszereztem a folyamba-lépés gyümölcsét.” És miért nem? Mert, ó, Bhagavat, nem tett szert semmiféle dharmára. Nem szerzett semmiféle formát, sem hangokat, sem szagokat, sem ízeket, sem megfogható dolgokat. Ezért nevezzük őt folyamba lépőnek. Ha, ó, Bhagavat, egy folyamba-lépő így gondolkodna: „Megszereztem a folyamba-lépés gyümölcsét” akkor hitet táplálna egy érnben, hinne egy élőlényben, hinne egy lélekben, hinne egy személyben.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, vajon az egyszer visszatérő (szakridágámin) így gondolkodik-e: „Megszereztem az egyszer-visszatérés gyümölcsét?”

Szubhúti ezt válaszolta:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, az egyszer-visszatérő nem gondolkodik így: „Megszereztem az egyszer-visszatérés gyümölcsét.” Hogy miért nem? Mert ő nem önálló létező, aki elérte az egyszer-visszatérés állapotát. Ezért nevezzük egyszer-visszatérőnek.

Mondá a Bhagavat:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, vajon a vissza-nem-térő (anágámin) így gondolkodik-e: „Megszereztem a vissza-nem-térés gyümölcsét?”

Szubhúti így felelt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, a vissza-nem-térő nem gondolkodik így: „Megszereztem a vissza-nem-térés gyümölcsét.” Hogy miért nem? Mert ő nem önálló létező, aki elérte a vissza-nem-térés állapotát. Ezért nevezzük őt vissza-nem-térőnek.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, vajon az arhat így gondolkodik-e: „Megszereztem az arhatság gyümölcsét?”

Szubhúti így válaszolt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, az arhat nem gondolkodik így: „Megszereztem az arhatság gyümölcsét.” Hogy miért nem? Mert ő nem önálló létező, akit arhatnak nevezünk. Ezért nevezzük arhatnak. S ha, ó, Bhagavat, egy arhat a következőképpen gondolkodna: „elértem az arhatság állapotát”, akkor hinne egy énségben, hinne egy élőlényben, hinne egy lélekben, hinne egy személyben. És miért? A szent és teljesen megvilágosodott Tathágata, azt mondta rólam, hogy legelső vagyok a békekességben⁶ lakozók között. Én, ó, Bhagavat, arhat vagyok, megszabadultam a szenvedélyektől. És, ó, Bhagavat, mégsem gondolkodom így: arhat vagyok, megszabadultam a szenvedélyektől. Ha, ó, Bhagavat, úgy gondolnám, hogy elértem az arhatság állapotát, akkor a Tathágata tévesen állította volna rólam: „Szubhúti, a jó családnak e fia, aki a legelső a békekességben lakozók között, nem lakozik sehol, ezért nevezzük őt békekességben lakozónak, bizony, békekességben lakozónak!”

X.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, van-e bármi (dharma), amit a Tathágata a szent és teljesen megvilágosodott Dípankara Tathágatától vett át?

Szubhúti így felelt:

– Bizony nincs, ó, Bhagavat; nincs semmi, amit a Tathágata a szent és teljesen megvilágosodott Dípankara Tathágatától vett volna át.

A Bhagavat ekkor így szólt:

– Ha, ó, Szubhúti, egy bódhiszattva azt mondaná: „Számos Buddha Földet fogok teremteni”, akkor nem mondana igazat. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, amikor a Tathágata azt hirdette „számos világ, bizony, számos világ”, akkor ő nem-számosként hirdette ezt. Ezért nevezzük ezeket számos világnak. Tehát, ó, Szubhúti, egy nemes szellemű bódhiszattva ilyen módon alakítson ki független tudatot, mely nem bízik semmiben, nem bíz a formában, nem bíz a hangban, szagban, ízben és semmi kézzelfoghatóban. Nos, vegyünk például egy embert, ó, Szubhúti, akinek hatalmas teste van, olyan nagy, mint a Szuméru, a hegyek királya. Gondolod, ó, Szubhúti, hogy az énje is hatalmas lenne?

Szubhúti így válaszolt:

– Igen, ó, Bhagavat, igen, ó, Szugata, az énje is hatalmas lenne. És miért? Mert, ó, Bhagavat, mikor a Tathágata azt hirdette: „énség, énség, bizony”, akkor ő ezt nem-énségként hirdette. Ezért nevezzük énségnek.

XI.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, ha oly sok Gangá folyó lenne, ahány homokszem van a hatalmas Gangá folyóban, akkor sok homokszem lenne bennük?

Szubhúti így felelt:

– Bizony, nagyon sok Gangá folyó lenne, hát még a bennük lévő homokszemek száma milyen rengeteg!

A Bhagavat így szólt:

– Nos, azt mondom néked, ó, Szubhúti, kinyilvánítom előtted, ha egy nő vagy egy férfi oly sok világot megtöltene a hét nemes anyaggal, mint ahány homokszem van azokban a Gangá folyókban, és ajándékolná a szent és teljesen megvilágosodott tathágatáknak – mit gondolsz, ó, Szubhúti, vajon az a nő vagy férfi, e tette által nagy érdemet halmozna-e föl?

Szubhúti így válaszolt:

– Igen, ó, Bhagavat, igen, ó, Szugata, az a nő vagy férfi e tette révén nagy érdemet halmozna föl, mérhetetlenül nagyot és megszámlálhatatlanul sokat.

A Bhagavat így folytatta:

– És ha, ó, Szubhúti, egy nő vagy egy férfi, megtöltene azt a rengeteg világot a hét nemes anyaggal, és odaajándékozna a szent és teljesen megvilágosodott tathágatáknak, s ha egy jó család másik fia vagy leánya a Törvény e magyarázatából kiválasztana egyetlen négy soros versszakot, és azt tökéletesen megtanítaná másoknak, és elmagyarázná nekik, ő e tette révén mérhetetlenül nagyobb és megszámlálhatatlanul több érdemet halmozna fel.

XII.

Továbbá, ó, Szubhúti, a világnak az a része, melyben a Törvény e magyarázatából kiválasztottak csupán egy négy soros versszakot, s azt tökéletesen megtanították és elmagyarázták, olyan lesz, mint egy áldott szentély (csaitja) az egész világ számára, isteneivel, embereivel és szellemeivel együtt. Mit mondjunk akkor azokról, akik a Törvény e magyarázatát teljes egészében, végig megtanulják, elisméltik, megértik és maradéktalanul elmagyarázzák másoknak? Ők, ó, Szubhúti, a legmagasabb áldásban részesülnek. És a földnek azon a helyén ott él majd a Tanító, vagy az őt képviselő bölcs.

XIII.

E szavak után a tiszteletreméltó Szubhúti így szólt a Bhagavathoz:

– Ó, Bhagavat, mi legyen a neve, a Törvény e magyarázatának, s hogyan jegyezzem meg?

Ezután a Bhagavat így beszélt a tiszteletreméltó Szubhútihoz:

– A Törvénynek ezt a magyarázatát, ó, Szubhúti, *Túljuttató Bölcsességnek*⁷ hívják, és e néven jegyezd meg.

– S mondd csak, mit gondolsz, ó, Szubhúti, volt-e bármilyen (dharma), amit a Tathágata hirdetett?

Szubhúti így felelt:

– Bizony nem hirdetett semmit a Tathágata.

A Bhagavat szólt:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, a földek pora, amit e milliószor millió világot tartalmazó mindenség tartalmaz, vajon sok-e?

Szubhúti felelt:

– Igen, Ó, Bhagavat, igen, ó, Szugata, a föld pora bizony rengeteg. Hogy miért? Mert, ó, Bhagavat, amit a Tathágata a föld poraként tanított, azt nem-porként tanította. Ezért nevezzük a föld porának.

S amit a Tathágata mindenségként hirdetett, azt nem-mindenségként hirdette. Ezért nevezzük mindenségnek.

A Bhagavat szól:

– Mít gondolsz, ó, Szubhúti egy szent és teljesen megvilágosodott Tathágata látható-e (felismerhető-e) a hős⁸ harminckét jegyről?

Szubhúti felelte:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, egy szent és teljesen megvilágosodott Tathágata, nem látható (ismerhető fel) a hős harminckét jegyről. Hogy miért? Mert amit a Tathágata a hős harminckét jegyként hirdetett, azt a Tathágata nem-jegyként hirdette. Ezért nevezzük a hős harminckét jegyének.

A Bhagavat szól:

– Ha, ó, Szubhúti, egy nő vagy egy férfi naponta annyiszor föl-áldozná az életét, ahány homokszem van a Gangá folyóban, és így tenne annyi kalpán keresztül, ahány homokszem van a Gangában, s ha egy másik ember a Törvénynek e magyarázatából kiválasztana csak egyetlen négysoros versszakot, és azt tökéletesen megtanítaná és elmagyarázná másoknak, ez utóbbi, tette révén mérhetetlenül nagyobb és megszámlálhatatlanul több érdemet halmozna fel.

XIV.

Akkor a tiszteletreméltó Szubhútít megindította a Tanítás ereje, s könnyekre fakadt. Azután megtörölte a szemét, és így szólt a Bhagavathoz:

– Csodálatos, ó, Bhagavat, rendkívül csodálatos, ó, Szugata, milyen maradéktalanul hirdette e Törvényt a Tathágata azon lények javára, akik a legfőbb (a nirvánába vezető) ösvényre léptek. Általa, ó Bhagavat felismerés ébredt bennem. Bizony, korábban sohasem hallottam ilyen tanítást a Törvényről. Azok a bódhiszattvák, ó, Bhagavat, akik hallják majd, mikor e szútrát hirdetik, s róla helyes felfogást alakítanak ki magukban, a legmagasabb áldásban részesülnek. Hogy miért? Mert a helyes felfogás valójában nem felfogás. Ezért hirdeti a Tathágata: „A helyes felfogás – a helyes felfogás!”

– Nekem nem nehéz elfogadnom és elhinnem ezt a Törvényről szóló értekezést, mely kihirdettetett. S azok a lények szintén, ó, Bhagavat, akik a jövőben élnek majd, az utolsó időben, az utolsó pillanatban, az utolsó ötszáz évben, a jó Törvény romlása idején,

akik a Törvény e magyarázatát megtanulják, ó, Bhagavat, emlékeztükbe vésik, elismélik, megértik és maradéktalanul elmagyarázzák másoknak, azok valóban a legmagasabb áldásban fognak részesülni.

– Bennük, ó, Bhagavat, nem fog megjelenni az énség, egy lény, egy lélek vagy egy személy képze, s nem fog létezni számukra sem képzet, sem nem-képzet. És miért? Mert, ó, Bhagavat, az énség képze nem-képzet, és a lény, lélek, személy képze is nem-képzet. És miért? Mert az áldott buddhák megszabadultak minden képzettől.

E szavak után a Bhagavat így szólt a tiszteletreméltó Szubhútihoz:

– Így van, Szubhúti, így van. Azoknak a lényeknek, ó, Szubhúti, akik hallják e szútra felolvasását, és nem remegnek, nem ijednek, nem riadnak meg, a legmagasabb áldásban lesz részüik. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, ezt a Tathágata hirdette felülmúlhatatlan bölcsességként (parama-páramitá). És, ó, Szubhúti, amit a Tathágata felülmúlhatatlan bölcsességként hirdet, ugyanazt tanítja számtalan áldott buddha is. Ezért nevezzük felülmúlhatatlan bölcsességnek.

– Továbbá, ó, Szubhúti, a türes legmagasabb tökéletessége, mely egy tathágatára jellemző, szintén nem tökéletesség. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, abban az időben, amikor Kalinga királya lefaragta a húst minden tagomról, nekem nem volt énség-, lény-, lélek- vagy személy-képzetem; nem volt sem képzetem, sem nem-képzetem. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, ha akkor az énség képze támadt volna bennem, akkor a rosszakarat képze is megjelent volna. Ha a lény, lélek vagy személy képze támadt volna bennem, akkor az ártani vágyás képze is megjelent volna. És miért? Mert, ó, Szubhúti, én emlékezem előző ötszáz életemre, mikor türelmet hirdető bölcsként éltem. Akkor sem rendelkeztem az énség, lény, lélek vagy személyiség képzetével. Ezért tehát, ó, Szubhúti, egy nemes szellemű bódhiszattvának, miután elvetett minden képzetet, tudatát föl kell emelnie a legmagasabb tökéletes tudás szintjére. Tudatát olyanná kell formálnia, hogy ne bízson a formában, hallásban, szaglásban, ízlelésben, tudat-tárgyban vagy bármi kézzelfoghatóban, ne bízson valamiben (dharma), ne bízson semmiben (adharma), ne bízson bármiben. Hogy miért? Mert amiben megbízik, az valójában megbízhatatlan. Ezért hirdeti a Tathágata: „Ne adjon ajándékot az a bódhiszattva, aki bármiben is megbízik, ne adjon az,

aki bízik a formában, hallásban, szaglásban, ízlelésben vagy bármi kézzelfoghatóban.”

– Továbbá, ó, Szubhúti, a bódhiszattva minden lénynek így adjon ajándékot. És miért? Mert, ó, Szubhúti, a lény képzelet nem-képzet. S azok, akikről a Tathágata mint minden lényről beszélt, valójában nem-lények. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, a Tathágata a valóságot mondja, azt mondja, ami igaz, úgy mondja a dolgokat, ahogyan vannak; egy tathágata nem mond valótlan.

– S továbbá, ó, Szubhúti, a Tanban, amit a Tathágata tökéletesen ismert és hirdetett, nincs igazság, sem hamisság.

– Mint ahogy egy sötét helyre belépő ember sem lát semmit, ugyanilyenek kell tekintenünk a tárgyak csapdájába esett bódhiszattvát, aki a tárgyakban elmerülve ajándékot ad. Ám az az ember, akinek van szeme, sok tárgyat lát, mikor az éjszaka sötéte elmúlt, és fölkel a nap. Ugyanilyenek kell tekintenünk egy bódhiszattvát, aki nem esett a tárgyak csapdájába és aki nem merülve el a tárgyakban ajándékot ad.

– S továbbá, ó, Szubhúti, egy jó család azon fiait és lányait, akik megtanulják ezt az értekezést a Törvényről, megőrzik emlékezetükben, elrecitálják, megértik, és maradéktalanul elmagyarázzák másoknak, azokat, ó, Szubhúti, buddha-tudásával meg fogja ismerni a Tathágata, buddha-szemével látni fogja a Tathágata. Ezek a lények mind, ó, Szubhúti, mérhetetlenül nagy és megszámlálhatatlanul sok érdemet hoznak létre, s őriznek meg.

XV.

– És ha, ó, Szubhúti, egy nő vagy férfi annyiszor áldozná föl magát⁹ egy reggelen, ahány homokszem van a Gangában, s ha ugyanezt tenné délben és este is, s ha ugyanígy föláldozná magát több százezerszer milliószor milliárd korszakon keresztül, s ha valaki más, miután hallotta a Törvény e magyarázatát, elfogadná azt, akkor ez utóbbi e tette révén mérhetetlenül nagyobb és megszámlálhatatlanul több érdemet halmozna fel. Mit mondjunk akkor arról, aki miután leírta ezt a szútrát, megtanulja, emlékezetében őrzi, megérti, és hiánytalanul elmagyarázza másoknak?

– Továbbá, ó, Szubhúti, a Törvény e magyarázata elgondolhatatlan és páratlan. Ezt a Tathágata hirdette azok részére, akik ráléptek

a legfőbb és legnagyobb (a nirvánába vezető) ösvényre. S akik megtanulják a Törvény e magyarázatát, akik emlékezetükben őrzik, elrecitálják, megértik, és hiánytalanul elmagyarázzák másoknak, azokat buddha-tudásával meg fogja ismerni a Tathágata, buddha-szemével látni fogja a Tathágata. Ezek a lények mind, ó, Szubhúti, mérhetetlenül nagy érdemeket szereznek, felfoghatatlan, páratlan, mérhetetlen és határtalan érdemek halmazát. Ezek a lények mind, ó, Szubhúti, egyaránt részesülnek a buddha-tudatból. És miért? Mert lehetetlen, ó, Szubhúti, hogy a Törvény e magyarázatát a kevésbé eltökéltek is hallják, olyanok, akik hisznek az énségben, lényben, lélekben, vagy személyben. Lehetetlen, hogy a Törvény e magyarázatát olyanok is hallják, megtanulják, őrizzék emlékezetükben, recitálják és megértsék, akik nem tettek bódhiszattva-fogadalmat. Ez nem lehetséges.

– Továbbá, ó, Szubhúti, a világnak az a része, ahol e szútrát magyarázzák majd, az istenek, emberek és félistenek egész világa számára az imádat tárgya lesz, olyan, mint egy áldott szentély (csaitja).

XVI.

– Továbbá, ó, Szubhúti, egy jó család fiai vagy lányai, akik megtanulják, emlékezetükbe vésik, elrecitálják, megértik, maradéktalanul a szívükbe fogadják, és hiánytalanul elmagyarázzák másoknak e szútrát, megaláztatnak, bizony, megaláztatnak. És miért? Mert, ó, Szubhúti, bármilyen rosszat követtek el e lények korábbi életeikben, oly dolgokat cselekedvén, melyek feltétlenül szenvedéshez vezetnek, e mostani életükben megaláztatásukkal eltörlik ama korábbi tetteiket, és elérik egy buddha megvilágosodását.

– Emlékszem, ó Szubhúti, hogy a múltban, jóval Dípankara Tathágata előtt, a számtalan, teljességgel megszámlálhatatlan kalpák során élt nyolcvannégyezer milliószor milliárd buddha, akiket megörvendeztettem, és később sem fordultam el tőlük. Ha most az általam így fölhalmozott érdemek nagyságát összevetjük azokéval, akik az utolsó időkben, az utolsó pillanatban, az utolsó ötszáz évben, a jó Törvény romlása idején, megtanulják e szútrát, ó, Szubhúti, emlékezetükbe vésik, elismélik, megértik és maradéktalanul elmagyarázzák másoknak, akkor ez utóbbiak érdemeihez viszo-

nyíftva, ó, Szubhúti, az előbb említettek egy század, sőt, egy ezred, százezred, de még egy tízmilliomod, százmilliomod részt sem tesznek ki. Arányuk számszerűen, törttel, számolással, összehasonlítással, közelítéssel vagy megfeleltetéssel ki nem fejezhető.

– És ha, ó, Szubhúti, szólnom kellene, az érdemeikről, melyeket a jó családok e fiai és lányai gyűjtöttek, valamint arról, hogy e fiak és leányok milyen nagy érdemeket fognak még fölhalmozni és megőrizni abban az időben, akkor a lények eszüket vesztenék, gondolataik összezavarodnának. Továbbá, ó, Szubhúti, mivel a Törvény e magyarázata, melyet a Tathágata hirdet, elgondolhatatlan és páratlan, érthető, hogy az eredménye¹⁰ is felfoghatatlan.

XVII.

Akkor a tiszteletreméltó Szubhúti így szólt a Tathágatához:

– Hogyan viselkedjen valaki, miután a bódhiszattvák ösvényére lépett, miként haladjon, s hogyan zabolázza meg gondolatait?

A Bhagavat így felelt:

– Aki a bódhiszattvák ösvényére lépett, így alakítsa a gondolatait:

Minden lényt át kell mentenem a nirvána tökéletes világába, mely nem hagy nyomot maga után. De miután így megszabadítottam őket, egyetlen lényt sem szabadítottam meg. És miért? Mert ha egy bódhiszattva hisz egy lény bármiféle fogalmában, akkor nem nevezhető bódhiszattvának, hasonlóképpen ha a lélek vagy a személy fogalmában, és így tovább. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, mert nincs olyan létező (dharma), mint a bódhiszattvák ösvényére lépő lény.

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, a legmagasabb tökéletes tudásra vonatkozóan van-e bármi (dharma), amit a Tathágata a szent és teljesen megvilágosodott Dípankara Tathágatától vett át?

Ekkor a tiszteletreméltó Szubhúti így válaszolt a Bhagavatnak:

– Amennyire megértettem a Bhagavat által tanítottak jelentését, nincs semmi a legmagasabb tökéletes tudásra vonatkozóan, amit a Tathágata a szent és teljesen megvilágosodott Dípankara Tathágatától vett volna át.

Ezután a Bhagavat így szólt a tiszteletreméltó Szubhútihoz:

– Így van, Szubhúti, így van. Nincs semmi a legmagasabb tökéletes tudásra vonatkozóan, amit a Tathágata a szent és teljesen megvilágosodott Dípankara Tathágatától vett volna át. És ha, ó Szubhúti, a Tathágata bármit átvett volna Dípankara Tathágatától, akkor ő nem jósolta volna meg nekem, hogy: „Ó, fiam, belőled a jövőben szent és teljesen megvilágosodott tathágata lesz, Sákjamuni nevezetű.”

– S mivel, ó, Szubhúti, nincs semmi, amit a szent és teljesen megvilágosodott Tathágata átvett volna a legmagasabb tökéletes tudást illetően, ezért jósolta nekem Dípankara Tathágata, hogy: „Fiam, belőled a jövőben szent és teljesen megvilágosodott tathágata lesz, Sákjamuni nevezetű.”

– És miért? Mert a tathágata név annyit jelent, mint valódi olyanság. – És bárki, ó, Szubhúti, aki azt állítaná, hogy a szent és teljesen megvilágosodott Tathágata megismerte a legmagasabb tökéletes tudást, valótlan mondana és valami hamissággal rágalmazna engem, ó, Szubhúti. És miért? Mert nincs olyasmi, ó, Szubhúti, amit a Tathágata megismert volna a legmagasabb tökéletes tudásra vonatkozóan. És abban, ó, Szubhúti, amit a Tathágata megismert és tanított, nincsen sem igazság, sem hamisság. Ezért hirdeti a Tathágata: „Minden létező (dharma) Buddha-létező.” És miért? Mert a Tathágata minden létezőt nem-létezőként hirdetett. Ezért nevezünk minden létezőt Buddha-létezőnek.

– Nos, vegyünk például egy embert, ó, Szubhúti, akinek hatalmas teste van.

A tiszteletreméltó Szubhúti megjegyezte:

– Az az ember, akiről a Tathágata úgy beszélt, mint testtel rendelkező emberről, mint nagy testtel rendelkező emberről, róla, ó, Bhagavat, úgy beszélt a Tathágata mint nem-testtel rendelkező emberről, s ezért nevezük őt testtel, sőt, nagy testtel rendelkező embernek.

A Bhagavat mondá:

– Így van, ó, Szubhúti, és ha egy bódhiszattva azt mondaná „Megmentek minden lényt”, akkor őt nem nevezhetnénk bódhiszattvának. Hogy miért? Van-e bármi (dharma), amit bódhiszattvának nevezünk?

Szubhúti azt felelte:

– Bizony nincs, ó, Bhagavat, nincs semmi, amit bódhiszattvának nevezünk.

A Bhagavat így szólt:

– Ezért tanítja a Tathágata: „Egyetlen létezőnek (dharma) sincs önvalója, élete, lelke, személyisége”.

– Ha, ó, Szubhúti, egy bódhiszattva azt mondaná: „Számos Buddha Földet fogok teremteni”, akkor nem mondana igazat. És miért? Mert amikor „számos Buddha Földről, bizony, számos Buddha Földről” esett szó, ó, Szubhúti, akkor ezekről a Tathágata mint nem-Buddha Földekről beszélt. Ezért nevezzük ezeket Buddha Földeknek.

– A bódhiszattva, ó, Szubhúti, aki tudja, hogy minden létező (dharma) önvaló nélküli, minden létező önvaló nélküli, azt nemes szellemű bódhiszattvának nevezi a szent és teljesen megvilágosodott Tathágata.

XVIII.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, rendelkezik-e a Tathágata testi szemmel?

Szubhúti azt felelte:

– Így van, ó, Bhagavat, a Tathágata rendelkezik testi szemmel.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, rendelkezik-e a Tathágata isteni szemmel?

Szubhúti azt felelte:

– Így van, ó, Bhagavat, a Tathágata rendelkezik isteni szemmel.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, rendelkezik-e a Tathágata bölcsesség-szemmel?

Szubhúti azt felelte:

– Így van, ó, Bhagavat, a Tathágata rendelkezik bölcsesség-szemmel.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, rendelkezik-e a Tathágata a Törvény szemével?

Szubhúti azt felelte:

– Így van, ó, Bhagavat, a Tathágata rendelkezik a Törvény szemével.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, rendelkezik-e a Tathágata egy buddha szemével?

Szubhúti azt felelte:

– Így van, ó, Bhagavat, a Tathágata rendelkezik egy buddha szemével.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, használta-e a Tathágata az „ahány homokszem van a hatalmas Gangá folyóban”¹¹ kifejezést a homokszemekre?

Szubhúti azt felelte:

– Így van, ó, Bhagavat, a Tathágata használta a homokszemek kifejezést.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, ha oly sok Gangá folyó lenne, mint ahány homokszem van a hatalmas Gangá folyóban; s ha annyi világ lenne, mint ahány homokszem ezekben (összesen) van, akkor sok világ lenne?

Szubhúti azt felelte:

– Így van, ó, Bhagavat, így van, ó, Szugata, akkor e világok száma nagy lenne.

Akkor a Bhagavat mondá:

– Ahány lény található együttvéve azokban a világokban, én mindegyikük összetett gondolatmenetét ismerem. És miért? Mert amiről gondolatmenetként, bizony, gondolatmenetként volt szó, ó, Szubhúti, azt a Tathágata nem-gondolatmenetként hirdette, ezért neveztük gondolatmenetnek. És miért? Mert, ó, Szubhúti, a múltbeli gondolat nem érzékelhető, a jövőbeli gondolat nem érzékelhető, és a jelenlegi gondolat sem érzékelhető.

XIX.

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, ha egy jó család fia vagy lánya ezt a milliószor millió világot magában foglaló mindenséget megtöltene a hét nemes anyaggal, és ajándéku adná a szent és teljesen

megvilágosodott buddháknak, vajon ama jó család fia vagy lánya ennek következtében nagy érdemet halmozna-e fel?

Szubhúti így felelt:

– Igen, nagyot.

A Bhagavat így szólt:

– Így van, Szubhúti, így van; a jó család ama fia vagy lánya e tette révén nagy érdemet halmozna föl, mérhetetlenül nagyot és megszámlálhatatlanul sokat. És miért? Mert ami érdemhalmazként került szóba, azt a Tathágata nem-érdemhalmazként hirdette. Ha, ó, Szubhúti, létezne érdemhalmaz, akkor a Tathágata nem hirdette volna: „Az érdemhalmaz, az érdemhalmaz!”

XX.

– Mit gondolsz tehát, Szubhúti, látható-e (megismerhető-e) a Tathágata testének szemmel látható alakjában?

Szubhúti így felelt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, a Tathágata nem látható (nem ismerhető) meg testének szemmel látható alakjában. Hogy miért? Mert, ami, ó, Bhagavat, a látható test alakjaként, a látható test alakjaként került szóba, azt a Tathágata a látható test nem-alakjaként hirdette, ezért nevezzük azt a látható test alakjának.

Kérdé a Bhagavat:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, látható-e (megismerhető-e) egy tathágata ismertetőjegyei alapján?

Szubhúti így válaszolt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, egy tathágata nem látható (nem ismerhető meg) saját jegyei alapján. Hogy miért? Mert amit a Tathágata saját jegyként hirdetett, azt valójában a nem-jegyek nem-birtoklásaként hirdette, s ezért nevezzük ezeket saját jegyeknek.

XXI.

A Bhagavat megkérdezte:

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, ily módon gondolkodik-e a Tathágata: „Én tanítottam a Törvényt?”

Szubhúti így felelt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat, a Tathágata nem gondolkodik így: „Én tanítottam a Törvényt.”

A Bhagavat mondá:

– Ha valaki azt mondaná, hogy a Tathágata tanította a Törvényt, akkor hamisan szólna; mintha olyasmibe kapaszkodna, ami nincs ott. Hogy miért? Mert, Ó, Szubhúti, a Törvény tanításáról, bizony, a Törvény tanításáról esett szó. Ó, Szubhúti, nincs semmi (dharma), amit a „Törvény tanítása” néven észlelhetnénk.

Ezután a tiszteletreméltó Szubhúti e szavakkal fordult a Bhagavathoz:

– Vajon, ó, Bhagavat, lesz bármely lény a jövőben, az utolsó időben, az utolsó pillanatban, az utolsó ötszáz évben, a jó Törvény romlása idején, aki e Törvények hallatán hinni fog?

A Bhagavat felelte:

– Ők, Szubhúti, se lények, se nem-lények. És miért? Mert, ó, Szubhúti, akikről mint lényekről, mint lényekről esett szó, azokról mint nem-lényekről beszélt a Tathágata, s ezért nevezzük őket lényeknek.

XXII.

– Mit gondolsz, Szubhúti, létezik-e bármilyen (dharma), amit a legmagasabb tökéletes tudásként ismerne a Tathágata?

A tiszteletreméltó Szubhúti így válaszolt:

– Bizony nincs, ó, Bhagavat, nincs semmi, amit a legmagasabb tökéletes tudásként ismerne a Tathágata.

A Bhagavat hozzáfűzte:

– Így van, Szubhúti, így van. A legkisebb dolog (anudharma) sem található vagy ragadható meg abban, azért nevezzük a legmagasabb tökéletes tudásnak.

XXIII.

– Továbbá, Szubhúti, abban minden ugyanolyan, azon belül nincsen semmi különbség, s ezért nevezzük a legmagasabb tökéletes tudásnak. Mentés az önvalótól, létezésétől, élettől, személyiségtől – a legmagasabb tökéletes tudás mindig ugyanaz, s minden üdvös dologgal azonos. Hogy miért? Mert amelyeket mint üdvös dolgokat, bizony, mint üdvös dolgokat hirdetett a Tathágata, ó, Szubhúti, azokat mint nem-dolgokat (adharma) hirdette, s ezért nevezzük őket üdvös dolgoknak.

XXIV.

– És ha, ó, Szubhúti, egy nő avagy férfi, annyi halmot gyűjtene össze a hét nemes anyagból, ahány Szumériu, a hegyek királya található egy milliószor milliányi világot tartalmazó mindenségben, s ezeket ajándékol adná a szent és teljesen megvilágosodott tathágatáknak; s ha egy jó család fia vagy lánya kiválasztana a Törvény e magyarázatából, e *Pradzsnjá-páramitá*ból egy versszakot, mindössze négy sort, s ezt megtanítaná másoknak, akkor, ó, Szubhúti, ez utóbbi érdemeihez viszonyítva, az előbb említett érdemek egy század, sőt, ezred, százezred, tízmilliomod, százmilliomod, százezred tízmilliomod részt sem tennének ki. Arányuk számmal, törttel, számolással, összehasonlítással, közelítéssel vagy megfeleltetéssel ki nem fejezhető.

XXV.

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, vajon így gondolkodik-e egy tathágata: „Lényeket szabadítottam meg.” Nem szabad így vélekedned, ó, Szubhúti. És miért? Mert nincs olyan lény, akit a Tathágata szabadított meg. És ha lenne olyan lény, akit a Tathágata szabadított meg, akkor a Tathágata hinne egy énségben, hinne egy lényben, hinne egy lélekben, hinne egy személyiségben. S amit az énségben való hitnek nevezünk, azt nem-hitként hirdeti a Tathágata. S mégis a gyermeteg, tudatlan lények hittek benne; ám ezeket a gyermeteg, tudatlan lényeket valójában mint nem-lényeket tanította a Tathágata. Ezért nevezzük őket gyermeteg, tudatlan lényeknek.

XXVI.

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, látható-e (megismerhető-e) a Tathágata ismertetőjegyei alapján?

Szubhúti így felelt:

– Bizony nem, ó, Bhagavat. Amennyire én ismerem a Tathágata magyarázatának értelmét, a Tathágata nem látható (nem ismerhető meg) azáltal, hogy jeleket birtokol.

A Bhagavat így szólt:

– Helyes, helyes, Szubhúti, így van, Szubhúti, úgy van, ahogy mondod, egy tathágata nem látható (nem ismerhető meg) saját jegyei alapján. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, ha egy tathágata lát-

ható (megismerhető) lenne azáltal, hogy jegyeket birtokol, akkor egy világkirály¹² is tathágata lenne; ezért egy tathágata nem látható (nem ismerhető meg) saját jegyei alapján. A Bhagavat ez alkalomból a következő gáthát mondta:

 Azik a formám alapján láttak, s a hangom alapján hallottak engem,
 Azok helytelen úton járnak, s nem pillanthatnak meg soha.

 Egy buddha a Törvény alapján látható meg, mert a buddháknak törvénytestük van;

 A Törvény igaz természete nem érthető meg, s nem ragadható meg, mint egy tárgy.

XXVII.

– Mit gondolsz, ó, Szubhúti, vajon a Tathágata ismertetőjegyei révén ismerte meg a legmagasabb tökéletes tudást? Nem szabad ezt gondolnod, ó, Szubhúti. Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, a legmagasabb tökéletes tudást a Tathágata nem saját jegyei alapján ismerte meg. S ne mondja senki, ó, Szubhúti, hogy bárminek (dharma) az elpusztítását vagy megsemmisítését hirdetik azok, akik a bódhiszattvák ösvényére léptek.

XXVIII.

És ha, ó, Szubhúti, egy jó családból származó fiú avagy leány annyi világmindenséget megtölt a hét nemes anyaggal, ahány homokszem van a Gangá folyóban, és ajándékol adja a szent és teljesen megvilágosodott tathágatáknak; s ha egy bódhiszattva rendületlenül megmarad az önvaló nélküli és nem-teremtett dolgokban, akkor ez utóbbi, cselekedete alapján mérhetetlenül nagyobb és megszámlálhatatlanul több érdemet halmoz föl.

– Azonban, ó, Szubhúti, egy nemes szellemű bódhiszattva ne tekintse magáénak a felhalmozott érdemeket.

A tiszteletreméltó Szubhúti megkérdezte:

– Tehát egy bódhiszattva ne tekintse magáénak a felhalmozott érdemeket?

A Bhagavat így válaszolt:

– Szerezzen érdemeket, de ne ragaszkodjon hozzájuk. Ezért mondjuk így: szerezzon érdemeket.

XXIX.

S továbbá, ó, Szubhúti, ha valaki azt mondaná, hogy a Tathágata megy, jön, áll, ül vagy lefekszik, az, ó, Szubhúti, nem érti a tanításaimat. És miért? Mert a tathágata kifejezés olyan valakit jelöl, aki nem távozik sehová, s nem érkezett sehonnan, s ezért nevezik tathágatának (akként érkezettnek), lévén szent és teljesen megvilágosodott.

XXX.

– Továbbá, ó, Szubhúti, ha egy jó családból származó fiú vagy lány venne annyi világot, ahány porszemet tartalmaznak a földek ebben milliószor millió világot felölelő mindenségben, s ezeket olyan finom porrá őrölné, mint amilyen mérhetetlenül nagy erőki-fejtéssel előállítható, és amit a legkisebb részecskék halmazának nevezünk, akkor, mit gondolsz, ó, Szubhúti, sok részecskéből álló halmaz lenne az?

Szubhúti azt felelte:

– Igen Bhagavat, igen, Szugata, az bizony sok részecskéből álló halmaz lenne. Hogy miért? Mert, ó, Bhagavat, ha sok részecskéből álló halmaz lenne, akkor a Bhagavat nem nevezné sok részecskéből álló halmaznak. Hogy miért? Mert amit a Tathágata sok részecskéből álló halmazként hirdetett, azt a részecskék nem-halmazaként hirdette a Tathágata, s ezért sok részecskéből álló halmaznak nevezük. És amit milliószor millió világot felölelő mindenségként hirdetett a Tathágata, azt nem-mindenségként hirdette a Tathágata; s ezért azt milliószor millió világból álló mindenségnek nevezük. És miért? Mert, ó, Bhagavat, ha volna egy világmindenség, akkor létezne az anyagba vetett hit; s amit a Tathágata az anyagba vetett hitként hirdetett, azt nem-hitként hirdette a Tathágata, s ezért azt az anyagba vetett hitnek nevezük.

A Bhagavat hozzátette:

– És maga az „anyagba vetett hit” is, ó, Szubhúti, kimondhatatlan és kifejezhetetlen;¹³ nem dolog (dharma) és nem nem-dolog (adharna), s mégis ragaszkodnak hozzá a gyermeteg lények és a tudatlanok.

XXXI.

– Hogy miért? Mert, ó, Szubhúti, ha egy ember azt mondaná, hogy a Tathágata az énségben való hitet, a lényben való hitet, a lélekben való hitet, a személyiségben való hitet hirdette, igazat szólna-e?

Szubhúti így felelt:

– Bizony nem, Bhagavat, bizony nem, Szugata; nem mondana igazat. Hogy miért? Mert, ó, Bhagavat, amit az énségben való hitként hirdetett a Tathágata, azt nem-hitként hirdette; ezért nevezzük az énségben való hitnek.

A Bhagavat így szólt:

– Így tehát, ó, Szubhúti, minden dolgot (dharma) így kell érzékelnie, szemlélnie, és elhinnie annak, aki a bódhiszattvák ösvényére lépett. S olyan módon kell ezeket észlelni, szemlélni és elhinni, hogy az ember ne higgyen sem egy dolog képzetében, sem egy nem-dolog képzetében. És miért? Mert mondván: „Egy dolog képzetét, egy dolog képzetét úgy hirdette a Tathágata, mint egy dolog nem-képzetét.

XXXII.

– És, ó, Szubhúti, ha egy nemes szellemű bódhiszattva számtalan mérhetetlenül nagy világmindenséget megtöltene a hét nemes anyaggal, és ajándékba adná azokat a szent és teljesen megvilágosodott tathágatáknak; s ha egy jó család fia vagy lánya kiválasztana a Törvény e magyarázatából, e *Pradzsnjá-páramitá*ból egy mindössze négysoros gáthát, s ezt megtanulná, elismélné, megértené, és hiánytalanul elmagyarázná másoknak, akkor ez utóbbi mérhetetlenül nagyobb és megszámlálhatatlanul több érdemet halmozna fel. S mi a magyarázata ennek?

Mint csillag az égen, káprázat, gyertyaláng,

Délibáb, harmatcsepp, buborék.

Álom, cikázó villám, felhő –

Tekintsünk ilyenek mindent, mi összetett.¹⁴

Így beszélt a Bhagavat. A kiváló Szubhúti, a szerzetesek és az apácák, a hűséges világi hívők: férfiak és nők, valamint a bódhiszattvák, s az egész világ, isteneivel, embereivel, félisteneivel és gandharváival együtt elragadtatottan magasztalta a Bhagavat tanítását.

*Így végződik a Gyémántvágó szútra,
az áldott Pradzsnjápáramitá.*

JEGYZETEK

- ¹ Vagyis nem függ tőlük, nem fogadja el őket önálló létezőknek, nem kötődik hozzájuk. E. Conze értelmezésében: nem támaszkodik rájuk.
- ² A képzet (szamdzsnjá): észlelet. A jel (nimitta) olyan szakkifejezés, melyet a téves észlelet tárgyára alkalmaznak. A jelek közt tévelygő ember azt hiszi, hogy észleletei önléttel rendelkező, független tárgyak „híradásai”.
- ³ A szútra itt azt cáfolja, hogy léteznek dharmák, vagyis önvalóval rendelkező, önálló lételemek, végső valóságok, ugyanakkor nem fogadja el a másik végletet sem.
- ⁴ Báminek, dharmának vagy adharmának az észlelése együtt jár azzal, hogy a tudat „felveszi” és megragadja az észlelt dolgot. Ez a választás már magában hordja az elfogadás és elutasítás elemét, s így rejtett módon erősíti a független észlelő létezésébe vetett hitet – éppen ezért mindkét véglet kerülendő.
- ⁵ A szentté válás fokozatai közül az első. A szútra a továbbiakban említi még az egyszer-visszatérőt (sakrid-ágámin), aki utolsó előtti életét éli, és a vissza-nem-térőt (anágámin), aki az utolsót, mielőtt magasabb világba születne, és arhattá válna.
- ⁶ Max Müller erénynek fordítja a kifejezést, de megjegyzi, hogy békességet, nyugalmat is jelenthet. Ez utóbbi megoldást használtam a fordításban, Conze értelmezését követve.

- ⁷ Pradzsnjá-páramitá, transzcendens bölcsesség.
- ⁸ A megvilágosodott lények, a buddhák kiválóságának harminckét jegyéről van szó.
- ⁹ A szöveg hely többféleképpen értelmezhető: jelentheti azt is, hogy az illető lemond minden fizikai és szellemi „tulajdonáról” mások szolgálatában, vagy esetleg feláldozza az életét. Ez utóbbit viszont csak elméletben teheti meg többször.
- ¹⁰ Itt Agócs megoldását követtem. Müller: „jutalmi”, Conze: „karmikus következményei”.
- ¹¹ Lásd a XI., XIII., XV. fejezetet.
- ¹² Szó szerint: kerékforgató király. A szó etimológiájáról, jelentéséről lásd Guénon, R.: *A Világkirály* – Farkas Lőrinc Imre Kiadó, 1993
- ¹³ Conze fordításában: „Nyelvi konvenció kérdése.”
- ¹⁴ Ami feltételekhez kötött. (Conze).

TARTALOM

ELŐSZÓ	5
Gyémánt szútra	7
Meditáció Amitájusz Buddha fölött	35
A Boldog Föld	67
A Végső Boldogság Hona	77
Fények kiáradása	109
A torony	147
Szív szútra – hosszabb változat	171
Szív Szútra – rövidebb változat	177
FÜGGELÉK	179
Dharma gyakorlat	181
Táblázatok a Dharma gyakorlathoz	203
BIBLIOGRÁFIA	211

